

บทที่ ๔

สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึง กระบวนการวิจัย สรุปผลการวิจัย การกำหนดลักษณะงานในหน้าที่ และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา การอภิปราย และข้อเสนอแนะ

กระบวนการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา โดยศึกษาจากความคิดเห็นของกลุ่มผู้บริหาร กลุ่มหัวหน้าภาควิชา และกลุ่มอาจารย์ในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง เกี่ยวกับสภาพที่ปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชา ความคาดหวังและความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่โดยตรงของหัวหน้าภาควิชา การดำเนินการวิจัยได้เริ่มจากการศึกษาหาแนวคิดทางทฤษฎี และศึกษาสภาพความเป็นจริงในวิทยาลัยครู เพื่อให้ได้กรอบความคิดสำหรับการวิจัย (Conceptual Framework for Research) ที่จะนำไปสู่การสร้างเครื่องมือ และทดลองใช้เครื่องมือ พร้อมทั้งปรับปรุงแก้ไขให้เป็นเครื่องมือสำหรับการวิจัย (Research Instrument) ซึ่งประกอบด้วยแบบสัมภาษณ์สำหรับใช้กับกลุ่มผู้บริหาร และแบบสอบถามสำหรับกลุ่มหัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ หลังจากที่ได้รวบรวมข้อมูล แล้วจึงนำมาวิเคราะห์ สรุปผลตามลำดับ และส่วนสุดท้ายของการวิจัยจะเป็นการกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา การอภิปราย ผลการวิจัย และข้อเสนอแนะต่าง ๆ

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง สรุปผลได้ดังนี้

ก. ลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา ประกอบด้วยงาน ๕ ด้านคือ งานวิชาการ งานบริหารบุคลากร งานกิจการนักศึกษา งานความสัมพันธ์กับชุมชน งานการเงินและบริหารทั่วไป จากการนำผลค่าเฉลี่ยที่มีค่าสูงเกี่ยวกับการปฏิบัติจริง ค่าตามความคาดหวัง และค่าร้อยละของความคิดเห็นเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบโดยตรงของหัวหน้าภาควิชา

โดยเรียงลำดับจาก ๑ - ๑๐ สำหรับงานวิชาการ งานบริหารบุคลากร และงานธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป และจาก ๑ - ๕ สำหรับงานกิจการนักศึกษา และงานความสัมพันธ์กับชุมชน แล้วนำมาใส่นำหนัก เป็นคะแนนโดยให้ค่าเฉลี่ยและค่าร้อยละ ลำดับที่ ๑ - ๑๐ เป็นคะแนนจาก ๑๐ - ๑ คะแนน และจากลำดับที่ ๑ - ๕ เป็นคะแนนจาก ๕ - ๑ คะแนน โดยใช้ค่าเฉลี่ยของความคาดหวังเป็นหลัก สามารถสรุปงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาที่เป็นงานเด่น ๆ ได้ดังนี้

๑. งานสำคัญ ๆ ของหัวหน้าภาควิชาด้านวิชาการ

๑. กำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน ทั้งภาคปกติและโปรแกรมการฝึกอบรบครูประจำการ ให้เป็นไปตามแผนการเปิดวิชาเรียน
๒. ส่งเสริมให้อาจารย์ในภาควิชาทำเอกสารและตำรา
๓. วางแผนและทำโครงการพัฒนาทางวิชาการของภาควิชา
๔. ให้คำปรึกษาแก่อาจารย์ในภาควิชาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอนในภาควิชา
๕. ร่วมกันวางโครงการจัดทำเอกสารประกอบคำบรรยาย และโครงการผลิตตำราที่จะช่วยให้การเรียนการสอนของภาควิชาดีขึ้น
๖. ค้นคว้าและศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ
๗. จัดหาหรือแนะนำความรู้ที่จะช่วยในการสอนของอาจารย์ในภาควิชา
๘. ควบคุมดูแลปฏิบัติงานการสอนของอาจารย์ในภาควิชา
๙. ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาปรับปรุงรายละเอียดเนื้อหาของแต่ละรายวิชา
๑๐. ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาพิจารณาเลือกสรรเอกสารตำรา ตลอดจนวัสดุอุปกรณ์การเรียนการสอนภายในภาควิชา

๒. งานสำคัญ ๆ ของหัวหน้าภาควิชาด้านบริหารบุคลากร

๑. วางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนประจำวิชาภายในภาควิชาตามความถนัดความสนใจ
๒. พิจารณาความดีความชอบอาจารย์ในภาควิชาเสนอต่อหัวหน้าคณะวิชา
๓. พิจารณาคัดเลือกอาจารย์ภายในภาควิชาในการเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรมภายนอกวิทยาลัย

๔. ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชากำหนดแผนงานบริหารบุคลากรของภาควิชา
 ๕. ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของอาจารย์ในภาควิชา
เช่น การสัมมนา อบรม ดูงาน ศึกษาคู่
 ๖. มีส่วนร่วมในการขอเสนออัตรากำลังอาจารย์ในภาควิชา
 ๗. ประชุมอาจารย์ในภาควิชาอย่างสม่ำเสมอ เพื่อชี้แจงปัญหา เพื่อร่วมวางแผน
แก้ไขปัญหา และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและกันภายในภาควิชา
 ๘. มีส่วนร่วมหรือให้ความเห็นเสนอแนะแก่วิทยาลัยในการพิจารณาคัดเลือก
อาจารย์ใหม่เข้าบรรจุในภาควิชา
 ๙. วางโครงการจัดสัมมนา ประชุม ดูงาน เพื่อพัฒนาอาจารย์ในภาควิชาเสนอต่อ
วิทยาลัย
 ๑๐. ประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ภายในภาควิชา
๓. งานสำคัญ ๆ ของหัวหน้าภาควิชาด้านกิจการนักศึกษา
๑. วางแผนรับนักศึกษาในสายวิชาเอกของภาควิชา
 ๒. ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาศึกษาปัญหาของนักศึกษาในวิชาเอกที่สังกัดภาควิชา
เพื่อหาทางแก้ไขปรับปรุง
 ๓. ให้คำปรึกษาแก่ชุมชน หรือชมรมต่าง ๆ ของนักศึกษาที่มาขอคำปรึกษา
 ๔. ให้ความร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักศึกษาในการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร
 ๕. จัดวิทยากรบรรยาย ปาฐกถา อภิปราย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษา
๔. งานสำคัญ ๆ ของหัวหน้าภาควิชาด้านความสัมพันธ์กับชุมชน
๑. เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการที่จัดขึ้นระหว่างวิทยาลัยและหน่วยงาน
ราชการ หรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน
 ๒. ร่วมมือกับคณะหรือหน่วยงานของวิทยาลัยจัดทำวารสารทางวิชาการ เผยแพร่
ความรู้แก่ชุมชน

๓. ให้ความร่วมมือแก่วิทยาลัยในการจัดการศึกษานอกระบบในรูปแบบต่าง ๆ

เช่น การฝึกอบรมวิชาอาชีพ นางอย่าง

๔. จัดอาจารย์ในภาคให้เป็นวิทยากรแก่ชุมชน

๕. เขียนบทความทางวิชาการเผยแพร่

๔. งานสำคัญ ๆ ของหัวหน้าภาควิชาคานธุกรม - การเงิน และบริหารทั่วไป

๑. เสนอโครงการเพื่อของบประมาณประจำปีการศึกษาของภาควิชา

๒. วางโครงการปฏิบัติงานของภาควิชาตลอดปีการศึกษา

๓. จัดทำงบประมาณของภาควิชา เมื่อได้รับการอนุมัติการเสนอของบประมาณแล้ว

๔. ปฏิบัติงานตามโครงการที่ได้เสนอต่อคณะวิชาหรือวิทยาลัย

๕. เสนอเรื่องราวต่าง ๆ ของภาควิชาต่อคณะวิชา

๖. ร่วมประชุมอาจารย์และหัวหน้าคณะวิชาเพื่อรับฟังข้อคิดเห็น และปรับปรุงแก้ไข

ปัญหาต่าง ๆ ในด้านการปฏิบัติงาน

๗. ทำเรื่องเสนอขออนุมัติการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ หรือการใช้เงินหมวดรายจ่าย

ของภาควิชา

๘. ร่วมกับคณะวิชาวางโครงการของคณะ

๙. ควบคุมการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ต่าง ๆ ของภาควิชา

๑๐. ร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารวิทยาลัยเพื่อรับทราบนโยบายและแนวทาง

ในการปฏิบัติงาน

ศูนย์วิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ข. ลักษณะทั่ว ๆ ไปที่พึงปรารถนาของหัวหน้าภาควิชา

จากการวิเคราะห์คำถามปลายเปิดเกี่ยวกับบุคลิกลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปของบุคคลที่เป็นหัวหน้าภาควิชา ตามทัศนะของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม สรุปได้เป็นลักษณะที่พึงปรารถนาของหัวหน้าภาควิชา ว่าหัวหน้าภาควิชาควรมีลักษณะโดยทั่ว ๆ ไปดังนี้

๑. เป็นผู้มีความรู้สูง
๒. เป็นผู้มีมนุษยสัมพันธ์ดี
๓. เป็นผู้มีความยุติธรรม
๔. เป็นผู้มีความเสียสละอดทน
๕. เป็นผู้หมั่นศึกษาหาความรู้ รักความก้าวหน้า
๖. เป็นผู้ที่มีใจกว้างขวางยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน
๗. เป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์
๘. มีลักษณะผู้นำที่ดี
๙. เป็นผู้มีความฉลาดในการใช้เทคนิคในการบริหาร
๑๐. เป็นผู้มีความรับผิดชอบสูง
๑๑. เป็นผู้มีความรู้ตรงตามสาขาวิชาในภาควิชา
๑๒. เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี
๑๓. เป็นผู้รู้ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติงาน
๑๔. เป็นผู้สุจริตรอบคอบ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

- ค. การกำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา จากการวิจัยเรื่องงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูภาคกลาง ผู้วิจัยได้นำผลการวิจัยมากำหนดลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาได้ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ลักษณะงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา
(Job Description)

๑. ตำแหน่ง : หัวหน้าภาควิชา

๒. ลักษณะงานทั่วไป

การปฏิบัติงานของภาควิชาจะต้องสอดคล้องกับนโยบาย และระเบียบปฏิบัติของวิทยาลัย และคณะวิชาที่สังกัดอยู่ หัวหน้าภาควิชามีหน้าที่รับผิดชอบการกำหนดนโยบาย วางแผนโครงการ ทำหน้าที่ประสานงาน ควบคุมและดำเนินงานวิชาการ เช่น การเรียนการสอน การวัดผลประเมินผล และการพัฒนางานวิชาการของภาควิชา ในด้านการบริหารบุคลากรรับผิดชอบเกี่ยวกับการวางแผน และจัดอาจารย์เข้าสอนประจำวิชา การพิจารณาความดีความชอบ ส่งเสริมพัฒนาอาจารย์ ประเมินผลงานของอาจารย์ วางแผนจัดอัตราค่าจ้าง ฯลฯ ทางด้านกิจการนักศึกษารับผิดชอบงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดกิจกรรม เสริมหลักสูตร จัดบริการและสวัสดิการ การเพิ่มพูนความรู้ แก่นักศึกษา ทางด้านความสัมพันธ์กับชุมชน รับผิดชอบในการดำเนินการเผยแพร่วิชาการไปสู่ชุมชน การให้ความร่วมมือระหว่างวิทยาลัยกับหน่วยงาน องค์กรต่าง ๆ ในชุมชน ทางด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป จะต้องรับผิดชอบเกี่ยวกับงบประมาณ การวางโครงการดำเนินงานของภาควิชา ตลอดจนการเก็บรวบรวมสถิติข้อมูล บัญชีวัสดุ ครุภัณฑ์ ระเบียบคำสั่งต่าง ๆ

๓. ลักษณะงานเฉพาะในแต่ละด้านในความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา

เมื่อพิจารณาถึงลักษณะชิ้นงานที่หัวหน้าภาควิชาจะต้องถือ เป็นหน้าที่ในความ รับผิดชอบ งานต่อไปนี้เป็นงานสำคัญที่จะต้องปฏิบัติและรับผิดชอบโดยตรง

๑. ด้านวิชาการ

๑.๑ กำหนดรายวิชาที่จะ เปิดสอนในแต่ละภาค เรียน รวมทั้งร่วมกับฝ่าย วิชาการหรือคณะวิชาจัดตารางสอนของวิทยาลัย

๑.๒ ส่งเสริมให้มีการผลิตเอกสารตำรา เอกสารประกอบคำบรรยาย

๑.๓ วางโครงการพัฒนาทางวิชาการของภาควิชา

๑.๔ การให้คำปรึกษาแก่อาจารย์ในภาควิชาเกี่ยวกับปัญหาการเรียนการสอน

๑.๕ ทำการค้นคว้าหาความรู้เกี่ยวกับเทคนิคการสอนใหม่ ๆ เพื่อนำมา ปรับปรุงการเรียนการสอนในภาควิชาให้มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการจัดหาหรือแนะนำ ความรู้ที่จะช่วยในการสอนของอาจารย์ในภาควิชา

๑.๖ ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานการสอนของอาจารย์

๑.๗ ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาปรับปรุงรายละเอียดของ เนื้อหาของแต่ละ วิชา ตลอดจนการพิจารณาเลือกสรรเอกสารตำรา วัสดุอุปกรณ์ให้เหมาะสมกับเนื้อหาใน รายวิชานั้น

๑.๘ สนับสนุนการวิจัย ซึ่งรวมความไปถึงการทำวิจัยของตนเอง ตลอดจน การช่วยเหลืออาจารย์ในภาควิชา และการให้ความร่วมมือประสานงานกับหน่วยงานอื่น ของวิทยาลัยที่เกี่ยวกับการค้นคว้าวิจัย และการนำผลการค้นคว้าวิจัยมาใช้ในการปรับปรุง การปฏิบัติงานในภาควิชา

๑.๙ ดำเนินการจัดนิทรรศการ กิจกรรม และผลงานของภาควิชา

๑.๑๐ จัดให้มีการประเมินผลงานของภาควิชาที่ได้ปฏิบัติไปแล้ว

๑.๑๑ จัดห้องปฏิบัติการหลักสูตรหรือห้องส่งเสริมทางวิชาการ

(Lab Teaching) ภายในภาควิชา

๒. งานด้านบริหารบุคลากร

๒.๑ วางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนประจำวิชาภายในภาควิชา ตามความ
ถนัด ความสนใจ

๒.๒ การพิจารณาความดีความชอบของอาจารย์ต่อคณะวิชา ซึ่งอาจจะมี
เกณฑ์การพิจารณาจากประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ในภาควิชา

๒.๓ ส่งเสริมและสนับสนุนการศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของอาจารย์
โดยการให้เข้าร่วมสัมมนา อบรม ดูงาน ศึกษาต่อ

๒.๔ ประชุมอาจารย์อย่างสม่ำเสมอ เพื่อกำหนดแผนงานบริหารบุคลากร
ของภาควิชา เพื่อชี้แจงปัญหา ร่วมแก้ไขปัญหา และเพื่อส่งเสริมความเข้าใจซึ่งกันและ
กันภายในภาควิชา

๒.๕ มีส่วนร่วมในการขอเสนออัตรากำลังอาจารย์ และมีส่วนร่วมหรือให้
ความเห็น เสนอแนะ แก่วิทยาลัยในการพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ใหม่เข้าบรรจุในภาควิชา

๒.๖ วางโครงการพัฒนาอาจารย์ในภาควิชาเสนอต่อวิทยาลัย เช่น
โครงการจัดสัมมนาภายในวิทยาลัย การอบรม การดูงานต่าง ๆ

๒.๗ จัดหรือมอบหมายให้อาจารย์ภายในภาควิชาให้เป็นเจ้าของหรือเข้า
ร่วมโครงการหนึ่งโครงการใดที่เกี่ยวข้องกับงานใด ๆ ด้านบริหารบุคคล ที่ภาควิชาจัดทำ
เสนอต่อวิทยาลัย

๒.๘ สนับสนุนให้อาจารย์ในภาควิชาได้มีส่วนร่วมและช่วยเหลือในกิจการ
ต่าง ๆ ของวิทยาลัย ในงานที่เกี่ยวข้องกับจริยธรรมและจรรยาบรรณของอาจารย์

๒.๙ ทำหน้าที่ประสานสัมพันธ์ระหว่างอาจารย์ในภาควิชาและคณาจารย์
อื่นในวิทยาลัย

๒.๑๐ แนะนำให้อาจารย์ในภาควิชาประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง

๒.๑๑ พิจารณามอบหมายงานเป็นครั้งคราวให้ทำหน้าที่แทนหัวหน้าภาควิชา
เช่น ประชุมแทน

๓. งานด้านกิจการนักศึกษา

๓.๑ วางแผนรับนักศึกษาในรายวิชาเอกของภาควิชา

๓.๒ ร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาศึกษาปัญหาของนักศึกษาในวิชาเอกที่สังกัดภาควิชาเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข

๓.๓ ให้คำปรึกษาแก่ชุมนุมหรือชมรมต่าง ๆ ของนักศึกษา รวมทั้งการพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ในภาควิชาให้ทำหน้าที่ที่ปรึกษาของชุมนุม ชมรมต่าง ๆ

๓.๔ ให้ความร่วมมือกับฝ่ายกิจการนักศึกษาในการจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร

๓.๕ จัดวิทยากร บรรยาย ปาฐกถา อภิปราย เพื่อเพิ่มพูนความรู้ความเข้าใจแก่นักศึกษา

๓.๖ ให้คำปรึกษาแก่นักศึกษาทั้งรายบุคคลและเป็นกลุ่ม เกี่ยวกับการเรียนการสอน และปัญหาในด้านระเบียบวินัย

๔. งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน

๔.๑ เข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการที่จัดขึ้นระหว่างวิทยาลัยและหน่วยงานราชการ หรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน

๔.๒ เชิญบทความทางวิชาการเผยแพร่ต่อชุมชน ตลอดจนร่วมมือกับคณะวิชาหรือหน่วยงานของวิทยาลัย จัดทำวารสารทางวิชาการเผยแพร่

๔.๓ ให้ความร่วมมือแก่วิทยาลัยในการจัดการศึกษานอกระบบในรูปแบบต่าง ๆ เช่น การฝึกอบรมวิชาชีพบางอย่าง

๔.๔ เป็นวิทยากรให้แก่ชุมชนด้วยตนเอง และ/หรือ จัดอาจารย์ในภาควิชาให้เป็นวิทยากรแก่ชุมชนในโอกาสต่าง ๆ

๑๒๑

๕. งานด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป

๕.๑ เสนอโครงการเพื่อของบประมาณประจำปีการศึกษา และจัดทำงบประมาณของภาควิชา เมื่อได้รับอนุมัติแล้ว รวมทั้งการจัดทำบัญชีการเงินของภาควิชา

๕.๒ วางโครงการปฏิบัติงานของภาควิชาตลอดปีการศึกษา และร่วมกับคณะวิชาวางโครงการของคณะ

๕.๓ ปฏิบัติงานตามโครงการนั้น พร้อมทั้งรายงานผลการปฏิบัติงาน การประเมินผลโครงการ และดำเนินงานต่อหัวหน้าคณะวิชา หรือต่อวิทยาลัย

๕.๔ ร่วมประชุมอาจารย์และหัวหน้าคณะวิชา รับฟังข้อคิดเห็นและปรับปรุงแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในด้านการปฏิบัติงาน

๕.๕ ทำเรื่องเสนอขออนุมัติการจัดซื้อวัสดุ ครุภัณฑ์ หรือการใช้เงินหมวดรายจ่ายของภาควิชา

๕.๖ ควบคุมและ/หรือ มอบหมายให้จัดซื้อ จัดทำบัญชี ตลอดจนการใช้ การเก็บ รักษาวัสดุ ครุภัณฑ์

๕.๗ ร่วมประชุมกับคณะกรรมการบริหารวิทยาลัย เพื่อรับทราบนโยบาย และแนวทางในการปฏิบัติงาน

๕.๘ รวบรวมคำสั่งราชการที่เกี่ยวกับภาควิชา และจัดทำสถิติข้อมูล เอกสาร ที่มีภายในภาควิชา

๕.๙ ปฏิบัติงานอื่นที่ได้รับมอบหมายจากหัวหน้าคณะวิชา หรือจากหน่วยงานอื่นในวิทยาลัย

๔. ลักษณะทั่ว ๆ ไปของหัวหน้าภาควิชาที่เป็นที่พึงปรารถนา

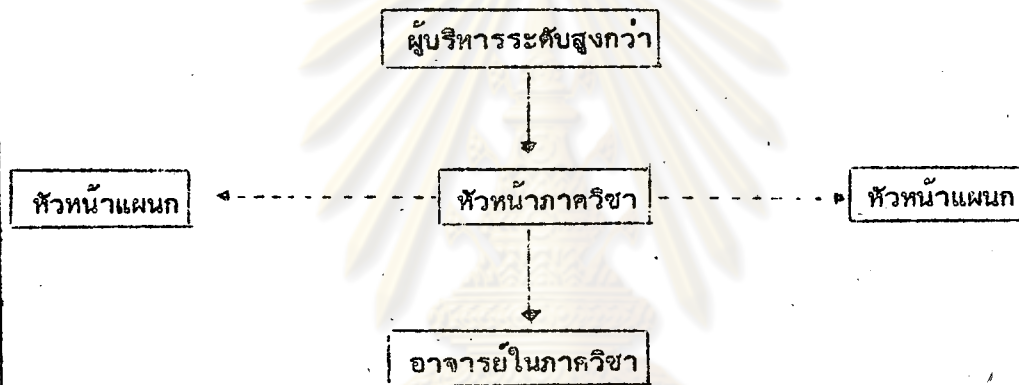
หัวหน้าภาควิชาควรเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความรู้ในสาขาวิชาที่สังกัดภาควิชา เป็นผู้ที่มีมันศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ซึ่งจะช่วยให้การปฏิบัติงานของภาควิชาดีขึ้น นอกจากนี้ต้องเป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ต่ออาจารย์ในภาควิชา และในวิทยาลัย เป็นผู้เสียสละ ยอมรับความคิดเห็นของผู้ร่วมงาน มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน มีความรับผิดชอบสูง และสามารถแก้ปัญหาเฉพาะหน้าได้ดี เป็นผู้ที่มีความสามารถในการใช้เทคนิคในการบริหารงานจนบรรลุความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ ยึดหลักความยุติธรรม และดำเนินงานอย่างสุจริตรอบคอบ

๕. ความรู้ ประสบการณ์ และความสามารถ เฉพาะสำหรับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา

- ๑. มีความรู้ในสาขาวิชาที่สังกัดภาควิชา และความรู้ที่เกี่ยวกับการวางแผนและการบริหารอย่างเหมาะสม แก่การปฏิบัติงานในหน้าที่
- ๒. มีความรู้ความเข้าใจในกฎหมายว่าด้วยระเบียบข้าราชการพลเรือน กฎหมายที่ว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน และกฎหมาย - กฎระเบียบเกี่ยวกับวิทยาลัยครู และข้อบังคับอื่นที่ใช้ในการปฏิบัติงาน
- ๓. มีความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอย่างเหมาะสมแก่การปฏิบัติงานในหน้าที่
- ๔. มีความสามารถในการศึกษาข้อมูล วิเคราะห์ปัญหา และสรุปผลอภิปราย
- ๕. มีประสบการณ์การสอนในวิทยาลัยครูอย่างน้อย ๓ ปี
- ๖. มีวุฒิทางการศึกษาอย่างน้อยปริญญาตรี และได้ผ่านการอบรม สัมมนาศึกษาอูงานที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานของภาควิชา

๖. ความสัมพันธ์กับบุคลากรในระดับอื่น ๆ

หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บริหารระดับหนึ่งที่ต้องรับนโยบายของวิทยาลัยมาปฏิบัติ ในการดำเนินงานของหัวหน้าภาควิชา นั้น จำเป็นจะต้องเกี่ยวข้องกับผู้บริหารที่มีระดับ สูงกว่า และเป็นผู้ให้คำแนะนำ ประสานงาน ตลอดจนการควบคุม ดูแล การปฏิบัติงาน ของอาจารย์ในภาควิชา และอาจจะต้องดำเนินงานเกี่ยวข้องกับหัวหน้าแผนกต่าง ๆ ในวิทยาลัย

ผู้บริหารระดับสูงกว่า หมายถึง อธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา ซึ่งเป็นผู้สั่งการ หรือมอบหมายงาน มีอำนาจในการตัดสินใจ พิจารณา และให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ การปฏิบัติงานของหัวหน้าภาควิชา

๗. คำตอบแทนสำหรับตำแหน่งหัวหน้าภาควิชา

ขึ้นอยู่กับผลการประเมินค่าของงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของตำแหน่ง

อภิปรายผลการวิจัย

ผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ น่าจะเป็นประโยชน์ต่อการทำงานของหัวหน้าภาควิชา ตลอดจนการบริหารงานในวิทยาลัยครูได้ ทั้งนี้เพราะผลการวิจัยได้มาจากความคิดเห็นของอธิการ รองอธิการ หัวหน้าคณะวิชา หัวหน้าภาควิชา และคณาจารย์ในวิทยาลัยครูกลุ่มภาคกลาง ซึ่งนับว่าเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการดำเนินงานของหัวหน้าภาควิชาทั้งสิ้น อย่างไรก็ตามผลการวิจัยพอที่จะนำมาอภิปรายได้ดังนี้

๑. งานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา ซึ่งแบ่งออกเป็น ๕ ด้าน คือด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านกิจการนักศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป นั้น ผลการวิจัยได้พบว่า ในการปฏิบัติจริง และตามความคาดหวัง งานด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป เป็นงานสำคัญอันดับที่ ๑ รองลงมาคืองานวิชาการ และงานบริหารบุคลากร ตามลำดับ ส่วนงานกิจการนักศึกษา และงานความสัมพันธ์กับชุมชนนั้น ในการปฏิบัติจริง งานกิจการนักศึกษาอยู่อันดับที่ ๔ แต่ตามความคาดหวังงานนี้อยู่อันดับสุดท้าย งานความสัมพันธ์กับชุมชนอยู่อันดับที่ ๔ จากผลการวิจัยนี้น่าจะเป็นข้อคิดได้ว่างานธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป เป็นงานที่ปฏิบัติได้เด่นชัดเพราะมีระเบียบ คำสั่ง กฎหมายระบุไว้แน่นอน ส่วนงานวิชาการนั้น เป็นงานที่มองไม่เห็นผลได้ชัดเจน ผลที่ได้จากงานวิชาการส่วนใหญ่จะไปปรากฏที่นักศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่างานวิชาการนั้นควรจะได้รับลำดับความสำคัญอันดับหนึ่ง ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าภาควิชาเป็นผู้บริหารที่ใกล้ชิดคณาจารย์และนักศึกษา สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องเป็นผู้นำพัฒนาในด้านการเรียนการสอน และปรับปรุงคุณภาพของผลงานทางวิชาการอันจะนำไปสู่ความเป็นเลิศทางวิชาการ (Academic Excellence) ตามความมุ่งหมายของสถาบันอุดมศึกษา อย่างไรก็ตามงานธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป ก็ยังถือว่าเป็นงานหลักของภาควิชา ทางด้านวิธีการดำเนินงานนั้นหัวหน้าภาควิชาอาจจะจัดบุคลากรในภาควิชาดำเนินการแทนได้ในงานบางประเภท เช่น บัญชี เอกสาร วัสดุครุภัณฑ์ต่าง ๆ หัวหน้าภาควิชาควรรับเฉพาะงานที่เป็นกำหนดนโยบาย กำหนดโครงการ การวางแผนประมาณ เท่านั้น ทั้งนี้เพื่อให้หัวหน้าภาควิชาได้มีโอกาสทุ่มเทให้กับการดำเนินงานทางวิชาการและงานด้านอื่นได้มากขึ้น

๒. เมื่อพิจารณาแยกประเภทของงานในแต่ละด้านมาอภิปราย จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า

๒.๑ งานด้านวิชาการ ไม่มีงานใดที่หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติจริงอยู่ในเกณฑ์มากที่สุด

นอกจากมีบางรายการที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก และปฏิบัติอันดับ ๑ คือ การทำการสอน รองลงมา

คือ การกำหนดรายวิชาที่จะ เปิดสอนในแต่ละภาค เรียนทั้งภาคปกติและโปรแกรมการฝึกอบบรมครูประจำการ ให้เป็นไปตามแผนการเปิดวิชาเรียน การส่งเสริมให้อาจารย์ทำเอกสารตำรา และการวางแผนทำ โครงการพัฒนาทางวิชาการของภาควิชาตามลำดับ แต่เมื่อพิจารณาข้อมูลทางด้านความคาดหวังงานการสอน ไม่เป็นงานเด่น เลี่ยงงานเด่นคือ การกำหนดรายวิชาที่จะเปิดสอนในแต่ละภาคเรียน งานวางแผนโครงการ พัฒนาทางวิชาการของภาควิชาและงานส่งเสริมการทำเอกสาร ตำราของอาจารย์ในภาควิชา ที่เป็นเช่นนี้ อาจจะเป็นไปได้ว่าในทางปฏิบัติจริงนั้นหัวหน้าภาควิชาเปรียบเสมือนอาจารย์คนหนึ่งจึงต้องทำการสอน เท่าเทียมกัน ส่วนงานที่คาดหวังไว้นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าวิทยาลัยครูกำลังอยู่ในระหว่างที่มีการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่ระดับอุดมศึกษาอย่างแท้จริง หัวหน้าภาควิชาจึงมีบทบาทมากในด้านวิชาการ โดยมีอำนาจหน้าที่พอที่จะกำหนดแผนการเปิดรายวิชาในภาควิชาในแต่ละภาคเรียนได้ ซึ่งในการกำหนดนั้นอาจจะ ดำเนินการร่วมกับคณะวิชาหรือฝ่ายวิชาการของวิทยาลัย ส่วนการส่งเสริมให้อาจารย์ทำเอกสารตำรา ตลอดจนการวางแผนพัฒนาทางวิชาการของภาควิชา นั้น เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เอกสารตำรา จึงยังไม่พอเพียงที่จะใช้ประกอบการเรียนการสอน ประกอบกับอาจารย์ในภาควิชายังอยู่ในระยะปรับตัว เข้าสู่การเปลี่ยนแปลงนี้ การพัฒนาในด้านการเรียนการสอน การวัดผล ประเมินผลและการพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาการของอาจารย์จึงจำเป็นมาก อาจเป็นไปได้ว่าเมื่อการพัฒนาทางวิชาการดีแล้ว หัวหน้าภาควิชาอาจจะต้องมียานวิชาการอื่นมาแทนงานนี้มากยิ่งขึ้น

๒.๒ งานบริหารบุคลากร หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติจริงงานด้านนี้อยู่ใน เกณฑ์ค่อนข้างน้อย พิจารณก

มีงานบางอย่างที่ปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก อันดับแรกคืองานพัฒนาความดีความชอบ รองลงมาคืองานวางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนประจำวิชาตามความถนัดความสนใจ และงานพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ในภาควิชาเข้าร่วมประชุม สัมมนา อบรม นอกวิทยาลัย และความคาดหวังนั้น งานวางแผนจัดอาจารย์เข้าสอนมาเป็นอันดับแรก รองลงมาคืองานพิจารณาความดีความชอบ จากผลการวิจัยนี้พอจะเป็นแนวทางในการพิจารณางานบุคลากรได้ว่า หัวหน้าภาควิชาจะต้องรู้จักวางแผนระบบงานของภาควิชาอย่างดี มีความยุติธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย มีการแบ่งงานให้อาจารย์ในภาควิชาได้อย่างเหมาะสม มีหลักในการพิจารณาความดีความชอบซึ่งอาจจะอาศัยการประเมินผลการปฏิบัติงานของอาจารย์ประกอบ แต่งานบริหารบุคลากรนั้นมีขอบเขตรวมถึงงานการจัดอัตรากำลัง การทะนุบำรุง ส่งเสริม และพัฒนาบุคลากรด้วย ซึ่งผลการวิจัยพบว่าความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม ต้องการให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานในด้านนี้อยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก เช่นเดียวกันคืองานส่งเสริมและสนับสนุน

การศึกษาหาความรู้เพิ่มเติมของอาจารย์ในภาควิชา งานวางโครงการสัมมนา ประชุม งาน ตลอดจน การพิจารณาคัดเลือกอาจารย์เข้าประชุม สัมมนา งาน ภายนอกวิทยาลัย รวมทั้งการเสนอขออัตรากำลัง อาจารย์ในภาควิชา นั้นย่อมแสดงให้เห็นว่าผู้บริหาร หัวหน้าภาควิชา และอาจารย์ มองงานบริหารบุคลากร ได้ครอบคลุมว่างานในหน้าที่ของหัวหน้าภาควิชาในด้านนี้จะต้องเกี่ยวข้องกับภาระสรรหา การทำนุบำรุงรักษา การพัฒนา

๒.๓ งานด้านกิจการนักศึกษา งานด้านนี้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติจริงอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้าง น้อย มีงานเด่นที่หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติจริงและตรงตามความคาดหวังของผู้บริหาร อาจารย์และหัวหน้า ภาควิชาเองได้แก่งานวางแผนรับนักศึกษาในสายวิชาเอก งานร่วมกับอาจารย์ในภาควิชาศึกษาปัญหาของ นักศึกษาที่สังกัดวิชาเอกในภาควิชาเพื่อหาแนวทางปรับปรุงแก้ไข จากผลการวิจัยนี้อาจกล่าวได้ว่างานที่ เกี่ยวข้องกับนักศึกษาหัวหน้าภาควิชากระทำน้อยมาก นอกจากงานการเรียนการสอนเท่านั้น ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะหัวหน้าภาควิชาได้พิจารณาว่างานด้านนี้เป็นงานของฝ่ายกิจการนักศึกษา หรืองานของแผนก ต่าง ๆ ที่สังกัดในสำนักงานอธิการ เช่น แผนกสวัสดิการและอนามัย แผนกแนะแนว เป็นต้น

๒.๔ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน การวิจัยครั้งนี้พบว่างานที่เด่นที่สุดที่หัวหน้าภาควิชาที่ ปฏิบัติจริงอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก คืองานเข้าร่วมประชุมสัมมนาทางวิชาการที่จัดขึ้นระหว่างวิทยาลัยและ หน่วยราชการ หรือองค์กรต่าง ๆ ในชุมชน และตรงตามคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่ม ที่ให้หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติงานนี้ค่อนข้างมากเช่นกัน ตามความคิดของผู้วิจัยนี้งานด้านนี้ควรจะทำ เป็นคณะ และให้ถือว่าเป็นงานหลักของวิทยาลัย งานด้านนี้อาจจะมีงานหลายประเภท เช่น การบริการ ทางวิชาการแก่ชุมชน การเผยแพร่วัฒนธรรม การจัดนิทรรศการ ตลอดจนการอบรมวิชาชีพต่าง ๆ

๒.๕ งานด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป การวิจัยพบว่าทั้งการปฏิบัติจริง และความคาดหวัง หัวหน้าภาควิชาปฏิบัติอยู่ในเกณฑ์ค่อนข้างมาก และงานที่เด่นชัดที่สุดคือ การเสนอ โครงการเพื่อของบประมาณประจำปีของภาควิชา ทั้งนี้อาจจะ เป็นเพราะลักษณะโครงสร้างการบริหารงาน ในวิทยาลัยครูต้องการให้หัวหน้าภาควิชา มีบทบาทในการกำหนดนโยบายร่วมกับผู้บริหารระดับอื่นในวิทยาลัย เพราะฉะนั้นหัวหน้าคณะวิชาอาจจะต้อง เป็นผู้ประสานงานโครงการของภาควิชาโดยเสนอต่อวิทยาลัย หรือ ถือว่าโครงการต่าง ๆ ของภาควิชาทุกภาควิชาในคณะวิชานั้นเป็นโครงการของคณะวิชาด้วย

๓. การเปรียบเทียบการปฏิบัติจริง และความคาดหวังในงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา พบว่า งานทั้ง ๕ ด้านคือ ด้านวิชาการ ด้านบริหารบุคลากร ด้านกิจการนักศึกษา ด้านความสัมพันธ์กับชุมชน และด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป นั้น การปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชา แตกต่างกับความคาดหวังของผู้บริหาร อาจารย์และหัวหน้าภาควิชาด้วยกัน ผู้วิจัยจึงใคร่นำเสนอการอภิปรายเฉพาะส่วนของงานที่มีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ชัดเจน ในงานบางด้านเพื่อชี้ให้เห็นแนวทางในการแก้ปัญหาข้อขัดแย้ง และเพื่อปรับความคาดหวังและการปฏิบัติจริงให้อยู่ในระดับใกล้เคียงกัน

๓.๑ งานด้านวิชาการ ผู้บริหารและอาจารย์เห็นว่าการปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างไปจากความคาดหวังอย่างเด่นชัดคือ การนำผลการศึกษาค้นคว้าวิจัยในสาขาที่เกี่ยวข้องมาใช้เป็นแนวทางทดลอง หรือปรับปรุงการปฏิบัติงานในภาควิชา และในตนเองเดียวกันหัวหน้าภาควิชาเองก็เห็นว่าการปฏิบัติจริงและความคาดหวังของตนแตกต่างกันมากเกี่ยวกับงานการทำวิจัยสาขาที่ปฏิบัติงานจากผลการวิจัยนี้ น่าจะชี้ให้เห็นว่าในทางปฏิบัติหัวหน้าภาควิชาสนใจการวิจัยน้อยมาก จึงน่าจะพิจารณาสาเหตุว่าเพราะอะไร งานวิจัยจึงไม่ได้รับความสนใจในการปฏิบัติเท่าที่ควร อาจจะมาจากสาเหตุบางประการคือ การขาดทุนทรัพย์ในการวิจัย การมีชั่วโมงสอนมากเกินไป หรือทำหน้าที่ด้านอื่นมากเกินไปจนไม่มีเวลาพอหรืออาจจะเป็นไปได้ว่า ขาดจรรยาบรรณสนับสนุนจากผู้บังคับบัญชา ตลอดจนเกิดความวิตกกังวลว่าถ้าทำการวิจัยแล้ว เกรงว่าจะได้ผลล่าช้าไม่สามารถนำใช้ได้ทันในการปรับปรุงภาควิชาได้ ด้วยเหตุดังกล่าวนี้ จึงน่าจะมีการปรับปรุงงานนี้โดยให้หัวหน้าภาควิชาได้ร่วมมือกับหัวหน้าภาควิชาอื่น หรืออาจารย์ในภาควิชาเดียวกันวิจัยหรือเสนอแนะให้ศูนย์วิจัย (เกือบทุกวิทยาลัยครูจะมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการวิจัย บางวิทยาลัยครูให้หน่วยงานนี้เป็นหน่วยงานอิสระ ไม่สังกัดคณะวิชาหรือภาควิชาใด โดยใช้ชื่อหน่วยงานว่าศูนย์วิจัยบ้าง แผนกวิจัยบ้าง แผนกวางแผนและวิจัยบ้าง) เป็นผู้ดำเนินการแทน โดยภาควิชาเป็นผู้กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจนจากแนวทางนี้น่าจะช่วยลดความขัดแย้งในเรื่องนี้ได้

๓.๒ งานด้านบริหารบุคลากร งานที่ปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างไปจากความคาดหวังของผู้บริหารและอาจารย์อย่างเด่นชัด คือในด้านการแนะนำให้อาจารย์ในภาควิชาวิธีการประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเอง ส่วนหัวหน้าภาควิชาเองเห็นว่าการปฏิบัติจริงและความคาดหวังของตนแตกต่างกันมาก เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมหรือให้ความเห็นข้อเสนอแนะแก่วิทยาลัยในการพิจารณาคัดเลือกอาจารย์ใหม่บรรจุในภาควิชา แสดงให้เห็นว่าหัวหน้าภาควิชามีบทบาทในการคัดเลือกหรือสรรหาบุคลากรนั้นน้อยมาก อาจจะเป็นไปได้ว่าผู้บริหารระดับสูงเป็นผู้กำหนด หรือคัดเลือกบรรจุเอง เพื่อลด

ปัญหาดังกล่าว ผู้บริหารน่าจะสอบถามมายังหัวหน้าภาควิชาถึงความต้องการอาจารย์ใหม่ในภาควิชา นั้น ๆ

๓.๓ งานด้านความสัมพันธ์กับชุมชน ในการปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างกันไป จากความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่มคือ งานเป็นกรรมการปรับปรุงการเรียนการสอน ของโรงเรียนในเขตที่วิทยาลัยครูรับผิดชอบ และงานการมีส่วนร่วมในการจัดนิทรรศการทางวัฒนธรรม ของชุมชน จากผลการวิจัยนี้ได้ข้อสังเกตว่า หัวหน้าภาควิชาที่มีความขัดแย้งในบทบาทเรื่องนี้ อาจเนื่อง มาจากการขาดผู้สนับสนุนในการดำเนินงาน ขาดการประสานงานระหว่างวิทยาลัยกับชุมชน และประกอบ กับงานด้านอื่นมีภาระมาก จึงไม่มีเวลาพอที่จะดำเนินการในเรื่องนี้ได้ จึงควรจะมีการพิจารณา งานใน ด้านนี้ว่า หัวหน้าภาควิชาควรจะทำร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นคณะ โดยจัดตั้งเป็นคณะกรรมการดำเนินการ ร่วมกับชุมชน พร้อมกันนี้วิทยาลัยจะต้องยอมรับในบทบาทนี้ โดยสนับสนุนในด้านงบประมาณตลอดจนการ จัดยานพาหนะและสวัสดิการอื่นที่จะทำให้การดำเนินการด้านนี้เป็นไปด้วยดี

ส่วนงานด้านกิจการนักศึกษา และงานด้านธุรการ - การเงิน และบริหารทั่วไป นั้น การปฏิบัติจริงของหัวหน้าภาควิชาแตกต่างจากความคาดหวังของกลุ่มตัวอย่างประชากรทั้ง ๓ กลุ่มเช่นกัน แต่ระดับของความคาดหวังไม่สูงเกินไปจากการปฏิบัติจริงนักจึงไม่นำมาอภิปราย

๔. ลักษณะที่พึงปรารถนาของหัวหน้าภาควิชา

จากสรุปผลการวิจัยพบว่า ลักษณะที่พึงปรารถนาของหัวหน้าภาควิชาจะต้องเป็นผู้ที่มีภูมิ ความรู้สูง เป็นอันดับแรก รองลงมาคือ เป็นผู้ที่มีมนุษยสัมพันธ์ดี เสียสละ อดทน ยอมรับความคิดเห็นของ ผู้ร่วมงาน ริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นต้น จากแนวความคิดของ เมืองทอง แคมมณี ได้ให้คุณสมบัติของ หัวหน้าภาควิชาสถาบันอุดมศึกษา สรุปได้ว่า หัวหน้าภาควิชาควรมีความรับผิดชอบ รู้จักไว้วางใจโดย มอบหมายงาน สามารถติดต่อสื่อสารได้ดี มีความยุติธรรม มีเหตุผล มีความห่วงใยในสวัสดิภาพและขวัญ ของผู้ร่วมงาน รู้วิธีใช้อำนาจได้อย่างถูกต้อง สามารถที่จะวิเคราะห์และตัดสินใจได้ดี รวมทั้งสามารถ ชักจูงให้ทุกคนในภาควิชาพัฒนาตนเองโดยทั่วถึง^๑ และจากแนวคิดอันนี้ได้ไปสอดคล้องกับผลการวิจัย เรื่อง "Critical Behavioral Requirements of Heads of Departments" ของ แฟรงคิน ฮอว์ลสัน โธวาร์ด ... (Franklin Aldmon Howard) ว่าหัวหน้าภาควิชาต้องกระทำต่าง ๆ อย่าง

^๑เมืองทอง แคมมณี "คุณสมบัติของหัวหน้าภาควิชา" ข่าวสโมสรออาจารย์พาลงกรณมหาวิทยาลัย ๒๒ (มิถุนายน ๒๕๒๒) : ๕ - ๖.

ตรงไปตรงมา ซื่อสัตย์ มีอารมณ์มั่นคงในการบริหารงาน จัดให้มีการวางแผนงานร่วมกันโดยให้ทุกฝ่าย
ในภาควิชาที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมในการจัดวางนโยบาย นอกจากนี้หัวหน้าภาควิชาต้องแสดงความเห็นใจ
ต่อบุคคลอื่น จะต้องเห็นคุณค่าของความพยายามและประโยชน์ของบุคคลในภาค ต้องแสวงหาวิธีการแก้
ปัญหาโดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และส่งเสริมให้ผู้อื่นได้ใช้วิธีการทางวิทยาศาสตร์ในการแก้ปัญหาด้วย
และพึงตระหนักว่าการเปลี่ยนแปลงเป็นสิ่งหลีกเลี่ยงไม่ได้ ควรพยายามให้การเปลี่ยนแปลงนั้นเป็นไปตาม
ความต้องการของภาควิชา พยายามติดต่อกับทุกคนได้อย่างเสรี มีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดความบรรลุผล
ตามวัตถุประสงค์ของภาควิชาและของสถาบัน และส่วนสุดท้ายหัวหน้าภาควิชาต้องมั่นคงทางด้านเงินทุน^๑

จากผลการวิจัยและแนวความคิดดังกล่าว ผู้วิจัยจึงใคร่เสนอแนะว่าคุณลักษณะของหัวหน้า
ภาควิชา ตลอดจนการปฏิบัติตนของหัวหน้าภาควิชา ควรจะต้องเป็นผู้รักงาน มีความยุติธรรมแก่ผู้ร่วมงาน
รักความก้าวหน้า สามารถปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์และสิ่งแวดล้อม โดยสามารถตัดสินใจได้อย่าง
รวดเร็วและถูกต้อง มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติงาน ตั้งใจทำงานอย่างจริงจัง มีความรับผิดชอบ
ทั้งในส่วนที่เป็นภาระหน้าที่ของตนเองและส่วนที่เป็นบุคคลในภาควิชาปฏิบัติ รวมทั้งเป็นผู้เสียสละ มีความ
สุขภาพ มีความเฉลียวฉลาด มีไหวพริบ ทนต่อเหตุการณ์ และเป็นผู้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์

ข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่องงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชา ในกลุ่มวิทยาลัยครู
ภาคกลางนี้ ทำให้เห็นแนวทางสำหรับการศึกษาการวิจัยครั้งต่อไป โดยเสนอไว้ดังนี้

๑. การวิจัยงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาในกลุ่มวิทยาลัยครูทุกกลุ่ม
เพื่อให้สภาการฝึกหัดครูได้นำมาเปรียบเทียบกับกรวิจัยครั้งนี้
๒. ควรทบทวนงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาที่ได้วิจัยมาแล้ว
เพื่อปรับปรุงเปลี่ยนแปลงแก้ไขทุกระยะอาจจะเป็น ๔ ปีต่อครั้ง

Franklin Aldmon Howard, "Critical Behavioral Requirements Heads
of Departments" Dessertation Abstracts, (February, 1960) : 3138 - 3139.

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

หัวหน้าภาควิชา เป็นผู้บริหารและเป็นอาจารย์ผู้สอนในขณะเดียวกัน ดังนั้นงานของหัวหน้าภาควิชาหากจะพิจารณาเปรียบเทียบกับอาจารย์ในภาควิชาแล้ว ต้องเป็นผู้กำหนดนโยบายและปฏิบัติตามนโยบายของภาควิชาไปพร้อม ๆ กัน กรมการฝึกหัดครูน่าจะมีการกำหนดค่าตอบแทนที่นอกเหนือจากเงินเดือนประจำ ทั้งนี้เพื่อมิให้มีผลกระทบต่อการศึกษาความดีความชอบของบุคลากรภายในวิทยาลัย เพราะถ้าพิจารณาความดีความชอบพิเศษ (๒ ชั้น) ให้หัวหน้าภาควิชาแล้ว จะทำให้จำนวนผู้ที่สมควรจะได้รับน้อยลงไป ส่วนจะเป็นค่าตอบแทนอย่างไรนั้น กรมการฝึกหัดครูอาจใช้การประเมินค่างานในหน้าที่มากำหนด เพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับตำแหน่งอื่น ๆ ในวิทยาลัย

อย่างไรก็ตามผลการวิจัยครั้งนี้ น่าจะมีผลในการนำไปใช้ในการจัดโปรแกรมอบรม สัมมนาเกี่ยวกับงานในหน้าที่และความรับผิดชอบของหัวหน้าภาควิชาได้

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย